

KONKURS POLONISTYCZNY

DLA UCZNIÓW GIMNAZJÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

I ETAP SZKOLNY

21 PAŹDZIERNIKA 2015

Ważne informacje:

1. Masz 60 minut na rozwiązanie wszystkich zadań.
2. Pisz długopisem lub piórem, nie używaj korektora. Jeżeli się pomylisz, przekreśl błąd i napisz ponownie.
3. Pisz czytelnie i zamieszczaj odpowiedzi w miejscu na to przeznaczonym. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Maksymalna liczba punktów	40	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis osoby sprawdzającej		

Tekst I

Adam Mickiewicz, Przedmowa do *Dziadów* cz. II (fragment)

DZIADY Jest to nazwisko uroczystości obchodzonej dotąd między pospółstwem w wielu powiatach Litwy, Prus i Kurlandii, na pamiątkę dziadów, czyli w ogólności zmarłych przodków. Uroczystość ta początkiem swoim zasięga czasów pogańskich i zwała się niegdyś uczta kozła, na której przewodniczył Koźlarz, Huslar, Guślarz, razem kapłan i poeta (gęślarz).

W teraźniejszych czasach, ponieważ światło duchowieństwo i właściciele usiłowali wykorzenić zwyczaj połączony z zabobonnymi praktykami i zbytkiem częstokroć nagannym, pospółstwo więc święci Dziady tajemnie w kaplicach lub pustych domach niedaleko cmentarza. Zastawia się tam pospolicie uczta z rozmaitego jadła, trunków, owoców i wywołują się dusze nieboszczyków. Godna uwagi, iż zwyczaj częstowania zmarłych zdaje się być wspólny wszystkim ludom pogańskim, w dawnej Grecji za czasów homerycznych, w Skandynawii, na Wschodzie i dotąd po wyspach Nowego Świata. Dziady nasze mają to szczególnie, iż obrzędy pogańskie pomieszane są z wyobrażeniami religii chrześcijańskiej, zwłaszcza iż dzień zaduszny przypada około czasu tej uroczystości. Pospółstwo rozumie, iż potrawami, napojem i śpiewami przynosi ulgę duszom czyscowym.

Cel tak pobożny święta, miejsca samotne, czas nocny, obrzędy fantastyczne przemawiały niegdyś silnie do mojej imaginacji; słuchałem bajek, powieści i pieśni o nieboszczykach powracających z prośbami lub przestrogi; a we wszystkich zmyśleniach poczwarnych można było dostrzec pewne dążenie moralne i pewne nauki, gminnym sposobem zmysłowie przedstawiane.

Poema niniejsze przedstawi obrazy w podobnym duchu, śpiewy zaś obrzędowe; gusła i inkantacje są po większej części wiernie, a niekiedy dosłownie z gminnej poezji wzięte.

Adam Mickiewicz, *Dziady*, [w:] tegoż, *Dziela poetyckie*, t. III, Warszawa 1998.

Zadanie 1. (0-1 p.)

Wskaż, w jakich dwóch znaczeniach używany jest w tekście wyraz *dziady*.

Znaczenie 1. –

Znaczenie 2. –

Zadanie 2. (0-1 p.)

Oceń zgodność podanych niżej zdań z tekstem. Zaznacz T, jeśli zdanie jest zgodne z tekstem, lub N – jeśli nie jest.

W części II <i>Dziadów</i> znaleźć można fragmenty autentycznych pieśni ludowych.	T	N
Połączenie obrzędowości pogańskiej i wiary chrześcijańskiej jest charakterystyczne dla wszystkich kultur.	T	N
Obchodzenie dziadów było powszechnie aprobowane przez Kościół.	T	N

Zadanie 3. (0-1 p.)

Na podstawie tekstu wyjaśnij, dlaczego kultura ludowa stała się dla poety tak ważnym źródłem inspiracji. Podaj dwie przyczyny.

.....

.....

.....

Zadanie 4 (0-1 p.)

Na podstawie tekstu wybierz poprawne stwierdzenie A lub B i uzasadniający je cytat 1.-3. Wybrane poprawne elementy(A lub B i 1, 2, lub 3.) zaznacz kółkiem.

Tekst II części *Dziadów*

A. jest luźno inspirowany poezją ludową,	o czym świadczy cytat:	1. <i>Dziady nasze mają to szczególnie, iż obrzędy pogańskie pomieszane są z wyobrażeniami religii chrześcijańskiej (...).</i>
B. zawiera cytaty z poezji ludowej,		2. (...) <i>we wszystkich zmyśleniach poczwarnych można było dostrzec pewne dążenie moralne i pewne nauki, gminnym sposobem zmysłowie przedstawiane.</i>
		3. <i>Poema niniejsze przedstawi obrazy w podobnym duchu, śpiewy zaś obrzędowe; gusła i inkantacje są po większej części wiernie, a niekiedy dosłownie z gminnej poezji wzięte.</i>

Tekst II

Adam Mickiewicz, *Dziady cz. II* (fragmenty)

CHÓR

Ciemno wszędzie, głucho wszędzie;
Co to będzie, co to będzie?

GUŚLARZ

Dalej wy z najcięższym duchem,
Coście do tego padołu
Przykuci zbrodni łańcuchem
Z ciałem i duszą pospołu.
Choć zgon lepiankę rozkruszy,
Choć was anioł śmierci woła,
Żywot z cielesnej katuszy
Dotąd wydrzeć się nie zdoła. (...)

CHÓR

Mówcie, komu czego braknie,

Kto z was pragnie, kto z was łaknie?

GŁOS

(za oknem)

Hej, kruki, sowy, orlice!
O wy przekłete żarłoki!
Puście mnie tu pod kaplicę,
Puście mnie choć na dwa kroki.

GUŚLARZ

Wszelki duch! jakaż potwora!
Widzicie w oknie upiora?
Jak kość na polu wybladły;
Patrzcie! patrzcie, jakie lice!
W gębie dym i błyskawice,
Oczy na głowę wysiadły,

Świecą jak węgle w popiele.
Włos rozczochrany na czele.(...)

WIDMO

(zza okna)

Dzieci! nie znacie mnie, dzieci?
Przypatrzcie się tylko z bliska,
Przypomnijcie tylko sobie!
Ja nieboszczyk pan wasz, dzieci!
Wszak to moja była wioska.
Dziś ledwo rok mija trzeci,
Jak mnie złożyliście w grobie.
Ach, zbyt ciężka ręka boska!
Jestem w złego ducha mocy,
Okropne cierpię męczarnie.
Kędy noc ziemię ogarnie,
Tam idę szukając nocy;
A uciekając od słońca
Tak pędzę żywot tułaczy,
A nie znajdę błędom końca.
Wiecznych głodów jestem pastwą;
A któż mię nakarmić raczy?
Szarpie mię żarłoczne ptastwo;
A któż będzie mój obrońca?
Nie masz, nie masz mękom końca! (...)

GUŚLARZ

A czegoż potrzeba dla duszy,
Aby uniknąć katuszy? (...)
Mów, czego trzeba dla duszy,
Aby się dostać do nieba?

WIDMO

Do nieba?... bluźnisz daremnie.
O nie! ja nie chcę do nieba;
Ja tylko chcę, żeby ze mnie
Prędzej się dusza wywlekła.

Stokroć wolę pójść do piekła,
Wszystkie męki zniosę snadnie;
Wolę jęczeć w piekle na dnie,
Niż z duchami nieczystymi
Błąkać się wiecznie po ziemi,
Widzieć dawnych uciech ślady,
Pamiętki dawnej szkarady;
Od wschodu aż do zachodu,
Od zachodu aż do wschodu
Umierać z pragnienia, z głodu
I karmić drapieżne ptaki.
Lecz niestety! wyrok taki,
Że dopóty w ciele muszę
Potępioną włóczyć duszę,
Nim kto z was, poddani moi,
Pożywi mię i napoi.
Ach, jak mnie pragnienie pali;
Gdyby mała wody miarka!
Ach! gdybyście mnie podali
Choćby dwa pszenicy ziarka!(...)

WIDMO

Nie ma, nie ma dla mnie rady!
Darmo podajesz talerze,
Co dasz, to ptastwo zabierze.
Nie dla mnie, nie dla mnie Dziady!
Tak, muszę dręczyć się wiek wiekiem,
Sprawiedliwe zrządzenia Boże!
Bo kto nie był ni razu człowiekiem,
Temu człowiek nic nie pomoże.

CHÓR

Tak, musisz dręczyć się wiek wiekiem,
Sprawiedliwe zrządzenia Boże!
Bo kto nie był ni razu człowiekiem,
Temu człowiek nic nie pomoże.

Adam Mickiewicz, *Dziady*, [w:] tegoż, *Dzieła poetyckie*, t. III, Warszawa 1998

Zadanie 5. (0–1 p.)

Wyjaśnij, dlaczego Widmo nie wchodzi do kaplicy podczas obrzędu.

.....

.....

.....

Zadanie 6. (0–1 p.)

Na podstawie znajomości całego dramatu napisz, kim za życia byli Sowa i Kruk, którzy towarzyszą Widmu.

.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–1 p.)

Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa Widma: *Do nieba?... bluźniesz daremnie.*

.....

.....

.....

Zadanie 8. (0–2 p.)

a) Na podstawie znajomości całego dramatu Adama Mickiewicza uzupełnij tabelę.

	Magiczny sposób przywołania	Rodzaj winy	Wyrok
Różia i Józio			
Zosia			
Widmo	<i>spalenie wódki</i>		<i>wieczne potępienie</i>

b) Wyjaśnij, w jaki sposób magiczne obrzędy przedstawione w dramacie związane są z przywołanymi duchami. Przedstaw dwa przykłady.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0-1 p.)

Jaką prawdę moralną przekazuje historia Widma? Wyjaśnij, posługując się cytatem z tekstu.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10. (0-1 p.)

Przeczytaj poniższy tekst. Wykorzystaj go, by podać dwa przykłady podobieństw między II częścią *Dziadów* a tragedią antyczną oraz dwa przykłady różnic między nimi. Odnieś się do konstrukcji i treści dramatu.

Tragedia (antyczna) – jest to poważny i smutno kończący się dramat, którego motywem przewodnim jest konflikt pomiędzy dążeniami wybitnej jednostki a siłami wyższymi. Bohaterowie wyrastają ponad przeciętność, pochodzą z wyższych sfer, są szlachetni, ale nie pozbawieni wad i słabości, a ich losami kieruje przeznaczenie (los, fatum). W t. zachowywano zasadę trzech jedności (miejsca - wydarzenia rozgrywają się w określonym miejscu; czasu – akcja rozgrywa się w ciągu doby; akcji – jest ciągła, nieprzerwana, skupiona wokół jednego wątku). Tematyka t. zaczerpnięta jest z mitologii. Osią tragedii jest konflikt tragiczny, czyli równorzędne racje, pomiędzy którymi nie sposób dokonać wyboru. Na scenie obecny jest chór prowadzony przez przewodnika, pełniący rolę moralisty, komentatora wydarzeń, który ocenia rozwój sytuacji.

T. ma określoną budowę: *prologos* – wprowadzenie w akcję, wstępny dialog aktorów, *parodos* – wejście chóru na scenę, *epeisodion* – część akcji, epizod, *stasimon* – komentarz (pieśń) chóru, *exodos* – wyjście chóru.

Na podstawie: *Podręcznego słownika terminów literackich*, red. M. Głowiński i in., Warszawa 1994.

Podobieństwa:

- 1.
- 2.

Różnice:

- 1.
- 2.

Tekst III

Adam Mickiewicz, *Lilije* (fragment)

Z pieśni gminnej

Zbrodnia to niesłychana,
Pani zabija pana;
Zabiwszy grzebie w gaju,
Na łączce przy ruczaju,
Grób liliją zasiewa,
Zasiewając tak śpiewa:
„Rośnij kwiecie wysoko,
Jak pan leży głęboko;
Jak pan leży głęboko,
Tak ty rośnij wysoko.”

Adam Mickiewicz, *Lilije*, [w:] tegoż, *Dzieła poetyckie*, t. I, Warszawa 1998.

Zadanie 11. (0-1 p.)

Odwołując się do podanego fragmentu oraz całego tekstu wyjaśnij, jaką rolę odgrywają w fabule tytułowe *lilije*.

.....
.....
.....

Zadanie 12. (0-1 p.)

Napisz, jaką funkcję w tekście pełni piosenka, którą śpiewa Pani.

.....
.....
.....

Zadanie 13. (0-1 p.)

Wybierz poprawne uzupełnienie zdania.

Przesłanie moralne ballady *Lilije* można zobrazować stwierdzeniem:

- A. Zbrodnia popełniona w imię miłości może zostać usprawiedliwiona.
- B. Są zbrodnie, których nie można wybaczyć.
- C. Ten, kto nie żałuje popełnionej zbrodni, nie zasługuje na wybaczenie.
- D. Prawdziwa miłość jest silniejsza niż śmierć.

Zadanie 14. (0-3 p.)

Pierwsze wydanie tomu poezji Adama Mickiewicza (1822 r.), zawierającego zbiór *Ballady i romanse*, z którego pochodzi ballada *Lilije*, tradycyjnie uznaje się za początek romantyzmu w literaturze polskiej. Odwołując się do tekstu, wskaż trzy takie jego elementy, które związane są z konwencją romantyczną.

.....
.....
.....
.....

Zadanie 15. (0-1 p.)

Odwołując się do fragmentu *Dziadów* i ballady *Lilije* wyjaśnij, w jaki sposób w tych utworach budowany jest nastrój grozy. Wskaż dwa elementy i wyjaśnij ich funkcje.

.....
.....
.....
.....

Tekst IV

Bolesław Leśmian, *Dusiołek*

Szedł po świecie Bajdała,
Co go wiosna zagrzała -
Oprócz siebie - wiódł szkapę, oprócz szkapy - wołu,
Tyleż tędy, co wszędy, szedł z nimi pospołu.

Zachciało się Bajdale,
Przespać upał w upale,
Wypatrzył zezem ściółkę ze mchu popod lasem,
Czy dogodna dla karku - spróbował obcasem.

Poległ cielska tobołem
Między szkapą a wołem,
Skrzywił gębę na bakier i jęzorem mlasnął
I ziewnął wniebogłosy i splunął i zasnął.

Nie wiadomo dziś wcale,
Co się śniło Bajdale?
Lecz wiadomo, że szpecąc przystojność przestworza,
Wylażł z rowu Dusiołek, jak półbabeł z łoża.

Pysk miał z żabia ślimaczy -
(Że też taki żyć raczy!) -
A zad tyli, co kwoka, kiedy znosi jajo.
Milcz gębo nieposłuszna, bo dziewczki wyłają!

Ogon miał ci z rzemyka,
Podogonie zaś z łyka.
Siadł Bajdale na piersi, jak ten kruk na snopie -
Póty dusił i dusił, aż coś warkło w chłopie!

Warkło, trzasło, spotniało!
Coć się stało, Bajdało?
Dmucha w wąsy ze zgrozy, jękiem złemu przeczy -
Słuchajta, wszystkie wierzby, jak chłop przez sen beczy!

Sterał we śnie Bajdała
Pół duszy i pół ciała,
Lecz po prawdzie niedługo ze zmorą marudził -
Wyparskał ją nozdrzami, zmarszczył się i zbudził.

Rzekł Bajdała do szkapy:
Czemu zwieszasz swe chrapy?
Trzebać było kopytem Dusiołka przetrącić,
Zanim zdążył mój spokój w całym polu zmaćić!

Rzekł Bajdała do wołu:
Czemuś skąpił mozołu?
Trzebać było rogami Dusiołka postronić,
Gdy chciał na mnie swej duszy paskudę wyłonić!

Rzekł Bajdała do Boga:
O, rety - olaboga!
Nie dość ci, żeś potworzył mnie, szkapę i wołka,
Jeszcześ musiał takiego zmajstrować Dusiołka?

Bolesław Leśmian, *Dusiołek*, [w:] tegoż, *Poezje wybrane*, Wrocław 1983.

Zadanie 16. (0-2 p.)

Którą ilustrację więcej łączy z Dusiołkiem Bolesława Leśmiana? Uzasadnij swój wybór, odwołując się do treści i formy utworu literackiego oraz dzieła malarskiego.

1.

Źródło:
<http://www.ludowomi.pl/sklep/galeria/kategoria/rzezby-i-obrazy/kolekcja/bajkowy-swiat-1>

2.

Źródło:
<http://www.digart.pl/praca/31582/dusiolek.html>

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 17. (0-1 p.)

Wskaż, do jakiego gatunku należy utwór Bolesława Leśmiana. W odpowiedzi odwołaj się do trzech cech tekstu.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. (0-2 p.)

W poniższym fragmencie użyty wyraz *potworzyć* można rozumieć na dwa sposoby. Wyjaśnij je, uzupełniając luki.

Rzekł Bajdała do Boga:

O, rety - olaboga!

Nie dość ci, żeś potworzył mnie, szkapę i wołka,

Jeszcześ musiał takiego zmajstrować Dusiołka?

Wyraz *potworzyć* może oznaczać, utworzony jest od wyrazu podstawowego za pomocą formantu Podobnie zbudowany jest na przykład wyraz

Gdyby uznać, że wyrazem podstawowym jest wyraz, wtedy neologizm *potworzyć* znaczyłby

Zadanie 19. (0-3 p.)

Przeczytaj poniższy fragment opracowania na temat poezji Bolesława Leśmiana, a następnie wykonaj polecenia.

Czytając wiersze Leśmiana, wchodzi się w dziwny świat, który ma niewiele wspólnego z rzeczywistymi istotami ludzkimi czy pejzażami, jakie postrzega zwykły obserwator. Zarówno fantastyczne stworzenia, które zamieszkują poematy Leśmiana, jak i przyroda stanowią metaforę jego bardzo osobistego i tragicznego poglądu na świat. Leśmiana można by nazwać najczystszym symbolistą.

Na podstawie: Czesław Miłosz, *Historia literatury polskiej do roku 1939*, przeł. Maria Tarnowska, Kraków 1995.

a) Wyjaśnij, jak rozumiesz wyrażenie *najczystszy symbolista*, użyte w ostatnim zdaniu przytoczonego fragmentu.

.....
.....

b) Jakie uniwersalne znaczenie można przypisać wydarzeniom z opowieści o Bajdale? Odpowiedz, uzupełniając schemat.

Elementy akcji	Znaczenie uniwersalne
Wędrówka Bajdały przez świat.	
Spotkanie z Dusiołkiem	
Rozmowa z Bogiem	

c) Na podstawie ostatniej zwrotki utworu Leśmiana sformułuj pytanie filozoficzne, które stawia Bajdała.

.....

Tekst V

Zadanie 20. (0-2 p.)

Odwołując się do filmu *Świtezia* z 2010 roku i wybranego tekstu kultury lub własnych doświadczeń wyjaśnij, jak rozumiesz padające w nim zdanie: *Liczne legendy (...) są składnikami naszej pamięci, nie tyle kulturowej, co genetycznej.*

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tekst VI

Zadanie 21. (0-12 p.)

Wyobraź sobie, że jesteś romantycznym poetą obserwującym i opisującym sytuację przedstawioną na obrazie Jacka Malczewskiego. Zredaguj opis sytuacji, któremu nadasz tytuł *Są dziwy w niebie i na ziemi, o których ani śniło się waszym filozofom*. Posłuż się elementami stylu artystycznego.

Źródło: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Malczewski-Jacek-Topielec-w-usciskach-dziwozonych-obraz-z-cyklu-Rusalki;1561703.html>

.....
.....
.....
.....

Brudnopis